

Här syns graverutrustningen som var Runes specialitet och en Scully 1/4" bandmaskin med förvaringshuvud längst till vänster. Neumann "svarven" finns ännu kvar hos Janne Hansson på Atlantis som studion heter idag. Graverdosan är inte tysk utan amerikansk och elektroniken är specialbyggd baserat på Runes långa erfarenhet.

Rune Persson
sommaren 2012.

Rune Persson

Rune Persson behöver ingen närmare presentation. De flesta i denna bransch känner honom som den mest kände musikteknikern i Metronomstudions historia. Han har jobbat med bland andra, Count Basie, Quincy Jones, Cornelis Vreeswijk, Fred Åkerström och Monica Zetterlund. Jag träffade Rune i hans lägenhet i Älvsjö, söder om Stockholm, en varm sommardag 2012. Solen gassade genom hans köksfönster, men värmen kom också från honom. Han är en otidsenlig blandning av stort tekniskt kunnande och ödmjukhet.

Musiken har varit central i Runes liv och redan i de tidiga tonåren började han spela tenorsax. Hans lärare var en musikfanjunkare på infanteriregementet hemma i Växjö. Rune kom att spela med i flera amatörorkestrar. Han var även med i dansbandet Ingvars, som kom till final i en tävling i konserthuset i Stockholm. Rune jobbade på den tiden som ritare i en finmekanisk verkstad.

Hans intresse för att spela in musik vaknade tidigt och snart hade han på sin fritid byggt ett graververk för grammofonskivor. Somliga delar lät han tillverka lokalt. Graverdosan var från Tyskland och en kristallmikrofon kom från Webster i USA. Annat köpte han in från Tyskland. Nu kunde Rune göra sina första egna inspelningar med sitt graververk och en mikrofon.

Balansen mellan instrumenten justerade han genom att placera musikerna i förhållande till mikrofonen. Rune var ju själv musiker och visste därför hur det skulle låta så resultaten blev ofta mycket bra. Rune visste också hur man umgås med musiker, en kunskap han haft stor nytta av genom livet.

Rune fick blodad tand av sina första lärospån, och 1953 bar det av till Stockholm. Jobb hade han ordnat på Centrumateljéerna på Ladugårdsgården, nära Sjöhistoriska museet, där Sandrews spelade in sina filmer. På Sandrews fick Rune först och främst lära sig att spela in optiskt ljud för film. På den tiden var det optiska ljudet, jämfört med andra inspelningsmetoder, en dyr men högklassig inspelningsmetod. Rune fick också lära sig att använda kondensatormikrofoner typ Neumann U47 och CMV3. På Sandrews använde man även svenska kondensatormikrofoner tillverkade av SELA i Gubbängen, söder om Stockholm. SELA-folket köpte kapslar från Neumann och byggde högklassiga mikrofoner huvudsakligen anpassade för filmbruk.

Runes kollegor på Sandrews kände till hans musikintresse och lämnade gärna över musikinspelningarna till honom. Rune hade en mycket intensiv och lärorik tid på Sandrews, om än kort – den varade bara 1,5 år.

Mästare och lärling

Hur blir man en skicklig musiktekniker? Det är en fråga som ofta kommer upp i sällskap med Rune Persson och naturligtvis finns det inget enkelt svar. Talang för jobbet, naturligtvis, men vad ligger i det ordet?

Rune är en mycket vänlig och behaglig människa med låg profil. Och han är oerhört nog-

Rune vid graververket i Metronomestudion 1957 på Karlavägen. Graverutrustningen var byggd av Gösta Wiholm och Rune.

grann i sitt arbete. Jo, han arbetar fortfarande trots sin ålder. Han är född 1929. Nuförtiden ägnar han sig huvudsakligen åt redigering i ProTools.

– Det fanns inte några utbildningar för ljud- och musiktekniker på 50-talet, berättade Rune.

Men med ett brinnande intresse för musik och teknik, i kombination med ett bra kontaktnät, var det möjligt för honom att få arbete i sammanhang där han kunde lära av äldre, erfarna musiktekniker.

Själv tror jag ett gott mästare/lärlingsförhållande är minst lika bra som långa dyra utbildningar, men tiderna ändras hela tiden, så varför inte en kombination av dessa båda.

Rune har även fungerat som läromästare. På 60-talet dök det upp en musikalisk och mycket verbal yngling från Norrköping i Metronomestudion. Han hette Michael Tretow och Rune proppade honom full med sina kunskaper. Michael tog förstas till sig vad han fick sig till livs, men egensinnig som han var gjorde han ofta precis tvärt emot vad Rune hade sagt. På

det viset skapades det världsberömda ABBA-soundet.

Metronome

Rune Persson är den musiktekniker man starkast förknippar med Metronomestudion på Karlbergsvägen 57 i Stockholm, medan Anders Burman var den drivande bakom skivbolaget Metronome Records. Burman hade en osviktig känsla för talangerna hos de artister och musiker som han arbetade med. Listan är imponerande. Läs mer i boken *De legendariska åren* (se faktarutan). Anders hade redan från början ambitionen att skapa goda förutsättningar för att kunna spela in och ge ut skivor med mycket hög kvalitet, både artistiskt och tekniskt. Rune var där en viktig faktor. Hans lugna temperament behövdes som motpol till Anders betydligt mer dynamiska.

Anders hade också förmåga att se till att pengar flöt in till företaget, vilket gjorde att man kunde köpa in bra ljudteknik. Rune var flitig besökare på mässor och hos företag som tillverkade det bästa som fanns att få på den tiden. ►

Litteratur

Håkan Lager & Lasse Ermalm *De legendariska åren – Metronome Records*, 2007, Premium förlag

Webben

www.atlantisstudion.se/Atlantis/Valkommen.html

www.filmsoundsweden.se/backspegel/start2.html

www.crp.se/CRP_Recording/start.html

Rune vid mixbordet som han och Gösta Wiholm byggde på delar från dansk DISA och som fungerade utmärkt under många år. Bandspelarna är AMPEX 8 kanal, 4 kanal och 2 kanal, närmast kameran skymtar en Telefunken T9. Quad förstärkarna i racken är kopplade till båda efterklangskammarna och medhörningen i studion.

Gösta Wiholm

Jazztrummisen Anders Burman startade skivbolaget Metronome år 1947 i hemmet på Kammakargatan 41. Några år spelade man in på en enkel trådspelare men ambitionerna växte så snart började man anlita Radiotjänst för att göra inspelningar på band. Anders Burman ville jobba på ett modernare sätt och ville ha bästa ljudkvaliteten.

Olle Swembel, som vid den här tiden var musiktekniker på Radiotjänst, fick ta hand om inspelningarna för Metronome. Olle var känd för att vara mycket kunnig och otroligt noggrann tekniker. Han började senare arbeta som musiktekniker på Europafilm i Sundbyberg.

Med tiden skaffade sig Metronome en egen studio på Karlavägen 67 i Stockholm, där Gösta Wiholm fick uppgiften att bygga ett mixbord av moduler från det danska företaget DISA, som på den tiden tillverkade ljudelektronik av mycket hög klass. Wiholm byggde också en mycket kvalificerad graveranläggning för att framställa mastrar. Anders Burman behövde också förstärkning på Metronome. Gösta Wiholm hade träffat Rune Persson på ett filmjobb och tipsade om honom. Så inleddes en epok.

Slutet av 50-talet

På den tiden pekade alla kurvor uppåt för Sverige. Industrin, oförstörd av kriget, kunde

DISA var ett Danskt företag som bland mycket annat tillverkade ljudteknisk utrustning. DISA var känt för sina ljusvisarinstrument. Även förstärkarmoduler och limitrar, symmetriska och väljudande rörkonstruktioner med in och utgångstransformatörer.

exportera som aldrig förr. Sverige hade haft fotbolls-VM och kunde ståta med en världsmästare i tungviktsboxning. TV expanderade, fler och fler köpte kombinerade radio/TV/skivspelare och försäljningen av skivor i form av singlar, EP och LP var större än någonsin.

Populärmusikartister turnerade flitigt i de många folkparkerna, något som naturligtvis bidrog till en ökande försäljning av grammofoonskivor. Sveriges Radio hade flyttat in i nytt radiohus på Oxenstiernsgatan och kunde till och med hålla sig med eget storband under ledning av Harry Arnold. Metronome gjorde otaliga inspelningar med detta mycket kvalificerade jazzband.

Studion på Karlavägen blev snart för liten för Metronome. När biografen Terry på Karlbergsvägen 57 blev nerlagd såg Anders Burman en möjlighet att bygga större. Hittills hade han hyrt in sig på Europafilm och Radiotjänst för större sättningar. Nu fanns möjligheten att få en egen stor och högklassig studio.

Akustik

Ombyggnaden av biografen Terry på Karlbergsvägen till studio började med två efterklangskammare, inspirerade av förebilder i USA. I samband med bygget hyrde Gösta Wiholm och Rune Persson akustisk mätutrustning från Brüel & Kjaer och började mäta för själva studiobygget. De hade läst på och lärt sig att det var viktigt att det inte fanns några parallella väggar i efterklangskammarna, samt att väggarna absolut skulle vara hårda. Betongen beströks med natriumsilikat, annat namn är vattenglas. Vattenglas användes förr för att konservera ägg genom att äggskalens porer täpptes till. Med den metoden blev betongytan i efterklangskammaren tät och mycket hård. Snart hade Gösta och Rune två perfekta rum för att kunna mäta ljudabsorptionen för olika material som kunde användas

i studiobygget. Efter mycket slit kom de fram till en bra akustisk lösning för hela studion men efter ytterligare ett tag tyckte de att efterklangsen blev för lång. Då köpte man in de berömda "kinahattarna" av perforerad aluminium, fyllda med ljudabsorberande material. Det gjorde susen och man behöll dem många år. Se bild. Efterklangsrummen har gjort sin tjänst under alla år och finns med på tusentals inspelningar.

Nya krav kom i och med mångkanalstekniken i slutet av 60-talet och man fick bygga om akustiken en omgång till genom att dämpa hela taket med hängande absorberer, och den lösningen håller än idag. Nu heter studion Atlantis och drivs av Janne Hansson och Katarina Hansson.

Jazz i möbelbuss

Genom åren har Rune även gjort en del liveinspelningar. Ett speciellt minne är ett jobb för det amerikanska skivbolaget Roulette, den 9-12 augusti 1962. Count Basie skulle spela på Dans-In på Gröna Lund i Stockholm, så Rune plockade ner DISA-bordet som stod i studion, och installerade det, samt allt annat han behövde för inspelningen, i en vanlig möbelbuss. Förvisso primitivt, men inspelningen blev mycket bra och betraktas som en av de legendariska med den store Count Basie.

60 och 70 talet

Det här var en mycket produktiv period för Metronome och Rune Persson. Inspelningar av jazzmusik minskade och ersattes av singer-songwriters. Antalet kanaler ökade i bandspelarna och snart blev det hembyggda DISA-bordet för litet och ersattes 1972 av ett mycket fint Neve-mixbord som fortfarande finns kvar i studion. Rune berättar att Michael Tretow fick nöjet att packa upp bordet och kunde glatt meddela att en liten dammsugare ingick i utrustningen.

Janne Hansson, som idag driver Atlantis, gick i början på 70-talet på Dramatiska institutet och blev därefter anställd 1972. Vid den tiden lämnade Michael Tretow Metronome. Ofta blev det så att Rune skötte graveringen, som var hans specialitet. Vem kunde tävla med hans erfarenhet. Janne gjorde mer och mer inspelningar. Det sjöd av liv i Metronome studion på Karlbergsvägen 57 vid den här tiden. Flera av ABBAs tidiga skivor spelades in där.

Bolinflygeln, hatad och älskad

Den berömda gitarrbyggaren Georg Bolin tillverkade även några flyglar. En mycket speciell konstruktion med justerbar klangbotten. Nackdelen var att man fick vara mycket noga

med att ofta stämma för att hålla flygeln välstämd.

Pianisten Bill Evans, som kom till Sverige på grund av att han hört Monica Zetterlund och gärna ville ackompanjera henne, älskade Bolinflygel som fanns på jazzklubben Gyllene Cirkeln på Sveavägen i Stockholm. Andra pianister, exempelvis Bengt Hallberg, ville inte alls spela på den. Så Cirkelns Bolinflygel blev ofta stående och såldes med tiden till Anders Burman och Metronomestudion. Där upptäckte pianisten Jan Johansson egenskaperna hos detta unika instrument. Han gillade att spela på det. Lyssna exempelvis på "Ångbåtsblues" med Cornelis Vreeswijk.

Dynamik

Jag har ofta pratat om dynamik med Rune Persson. Han tycker att modern musikproduktion har tagit bort en mycket viktig dimension, nämligen skillnaden mellan starkt och svagt. I dag finns det teknik att spela in med stor dynamik, men man utnyttjar den inte. På 60-talet var det inte så enkelt att få till dynamik i inspelningarna. Till det krävdes stor noggrannhet och mycken möda. Lyssna till Fred Åkerström "Glimmande Nymf" och "Fragancia", som exempel på vad Rune menar.

Warner

År 1980 såldes Metronome till Warner Brothers. Då bestämde Rune sig för att bli frilans och men kunde då och då återkomma till Karlbergsvägen där Janne Hansson tagit över och döpt studion till Atlantis. Men framförallt gavs nu möjligheter för Rune att få erfarenheter i alla andra studios i Stockholm.

Michael Tretow

I våras erhöll Michael Tretow SSES:s utmärkelse "Den Gyllene Regeln 2012" ur Alars Suurnas hand. (SSES = Swedish Sound Engineers Society)

Motiveringen löd: "Med Makalösa Manicker, Hystereo, Plattetyder och mycket Hubba-Hubba har Michael med mästertlig mixarhand skapat ett helt eget sound och därigenom skrivit in sig i pophistoriens hall-of-fame för all framtid." Michael tackade och sade,

– Ge priset till Rune, det är han som lärt mig alltihop. ■

Georg Bolin (1912-1993) var en svensk instrumentbyggare, berömd för sina gitarrer och flyglar. Metronomestudion har en Bolinflygel.

Mixbordet och titt in i studion med Bolinflygeln. Monitorhögtalarna var JB Lansing.